

Aspiring Acceptance

שבעות תשע"ד

קסה

שיחה יח. נעשה ונשמע

והנה מצינו בספרה"ק שהפליגו מאד במגולת ימים אלו, אשר בכל שנה ושנה חוזר ונשנה כל עניני קבלת התורה בכללותיהן ובפרטותיהן, כל הקדושות כל הסגולות וכל ההשפעות הגדולות ברוחניות ובגשמיות הכל חוזר ונשפע עלינו מחדש, ובמאור עינים (פ' יתרו) מביא זאת בשם כתבי האר"ל, שבכל שנה ושנה בחג השבועות, מקבלים אנו התורה כמו שהיה בפעם הראשון שקיבלו ישראל את התורה, וביסוד ושוש העבודה (שער הצאן פרק י') כתב רבעת קריאת התורה כשזומעין העשרת הדברות, צריכים לכוון כאילו עומדים עתה בחר סיני ממש ומקבלים התורה עכשיו, וכבר ציינו בספרים הק' מקור לכל זה מפסיקתא (הובא בילקוט שמעוני יתרו רמז רע"א) אמר הקב"ה לישראל: בניי, היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה וכו' עכ"ל.

ועוד יותר מזה סיפר הרה"צ ר' אליהו ראטה זצ"ל (יד ימינו של הרה"ק ר' שלמה מזוועהיל זי"ע) מה שבדידיה הוי עובדא, פעם כליל שבועות בשהותו בקודש פנימה אצל רבו הק' מזוועהיל זי"ע, ויהי לפנות בוקר טרם הפציע השחר, פנה אליו רבו ואמר לו כדברים האלו: הנה בכל שנה ושנה במרם האיר היום של חג השבועות, שואלים כשמים לנשמות ישראל "מי רוצה לקבל התורה...?" ועכשיו זה הזמן ששואלים אם רוצים לקבל התורה, ונשמות ישראל עונים "נעשה ונשמע", הבה נאמר גם אנחנו ביחד "נעשה ונשמע" עכ"ק (הובא בס' איש חסיד היה עמ' שכ"ב), הרי שגם אמירת "נעשה ונשמע" חוזר ונשנה בכל שנה ושנה.

2

דף

דרש דוד / מתן תורה

4

שערי דרך / הכנה למתן תורה

מח

החלק האחד הוא עצם קיום המצוות, אף כאשר אין האדם משיג את כוונת הדברים, טעמיהם ותיקונייהם, והרי הוא מקיים את המצוה בצורתה מתוך כונה לעשות את רצון ה' אשר ציוה עליה. לכך רומזת אמירת "נעשה", שהיא קבלת מעשה המצוות מצד עצם ציווי ה', בלא שום חקירה ודרישה בדבר טעמי המצוה ופנימיותה.

והחלק השני, הוא עבודת הלב שבכל מצוה ומצוה, שכן מלבד עצם מעשה המצוה, יש בכל מצוה בחינות רבות - זו למעלה מזו, וככל שמוסיף האדם להבין את טעמי המצוות ולהעמיק בהן, יכול הוא

להתעלות בשלימות קיומן, ולהוסיף לחדש בהן מדרגות אחר מדרגות. לבחינה זו רומזת אמירת ה"נשמע", שאינה שמיעה גרידא, אלא "שמיעה" והבנה של עומקם של הדברים³, שכן על ידי שמיעת תוכן מעשי המצוות, וקבלת הלב של טעמיהן, יכול אדם להעלות ולרומם את מעשי המצוות לדרגות נשגבות, על ידי רצון להידבק בקב"ה ולהתקרב אליו⁴.

ישודש כלם הוא סדר שסדרה החכמה העליונה, שכל תקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשבט תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התקון ההוא במי שקיבלו. והנה על פי זה נצטוינו בחג הפסח בכל הענינים שנצטוינו לזכר יציאת מצרים. כי בהיות התקון ההוא תקון גדול מאוד שנתקנו בו, וכמו שזכרנו למעלה, הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התקון, ועל כן נתחייב באותם הענינים כלם, ועל דרך זה חג השבועות למתן התורה וחג הסוכות לענין ענני הכבוד וכו'.

למדנו מדבריו, כי לא נזכה לכוון אל תכלית ענינו של המועד אם לא נבין ונדע במה נזכה לאותה ההארה הפרטית המיוחדת לכל חג, ועל כן נתיחד כל מועד במעשים מיוחדים לו, אשר שייכים המה אל בחינת תיקונו המסוים, ועל ידם דווקא נזכה לאור העליון המושפע באותו המועד.

שאי דין

3

ובאמת ששבח זה של ישראל צריך תלמוד, שכן בנוהג שבעולם, אדם חפץ ללמוד ואח"כ לקיים, להוסיף תלמוד וע"י כך להוסיף מעשים. מהי א"כ ההבנה ומהו הצורך להקדים נעשה לנשמע.

5
The commentaries have discussed at length the greatness the Jewish people exhibited by committing themselves to fulfill the Torah even before asking to hear what it contained. We can appreciate the precious crown earned for the unconditional commitment to submit totally to God's will with perfect faith. What, however, was the significance of *nishmah* — we will learn? Was this not merely an inevitable sequel to the commitment? Obviously, to be able to do they had to know what was demanded. What is the true significance of this second crown and what does it teach us?

* Our Sages tell us that the Ten Commandments were uttered by God to each Jew with varying intensity, according to the capabilities and potential of each individual. Thus, each one was spoken to by God on his level. Yet as each utterance went forth, the people were so overcome that their souls left them and God had to resurrect them (*Shabbos* 88b). If the commandments were in fact communicated on the level of each individual, why didn't each one hear at precisely the intensity he could take without his soul leaving him?

To resolve this seeming contradiction, we must understand what it means to speak about "the level" of a Jew. What the *Midrash* refers to as a Jew's true level is his or her ultimate potential with maximum

effort. There is a vast expanse between one's actual achievement and his true potential. The intensity of the voice was geared to the potential, and it was precisely the revelation of that expanse between what they were then and what they could be that caused their souls to depart.

Our ancestors stood at Sinai and accepted the Torah totally and unconditionally. In order for this commitment to be meaningful, however, they had to be willing to grow and mature in Torah — to realize that they had taken just the first step. They had to recognize that a Jew must constantly improve his Torah observance. This was the declaration of *nishmah* — we will constantly be open to learn more in order to elevate ourselves, rung after rung, towards fulfillment of the ultimate Torah potential each of us possesses.

R' Akiva continued to study and teach Torah even when it was outlawed by the Roman government under penalty of death. When Pappus ben Yehudah charged him with endangering his life in an irresponsible way, R' Akiva answered him with the following allegory:

A fox drinking from a pond noticed the fish scurrying about in obvious consternation. "What frightens you, little fish?" asked the fox.

"We are afraid of the nets of the fishermen," replied the fish. "We do not know where they will fall to trap us."

"Why be so frightened?" advised the fox. "Perhaps I can assist you. Leave your pond, and come up on the dry land and I will protect you."

"Foolish fox," exclaimed the fish. "If we are afraid and insecure in the water, in the environment that provides our very lifeblood, how much more so would we be afraid out of our element?"

Torah is the very lifeblood of the Jewish people. Without its study and observance, we are like fish out of water. What security can be obtained by emerging from total immersion in the waters of the Torah?

* The *Midrash* tells us that the allegory must be taken yet one step further. Fish constantly immersed in water have a very peculiar nature. When it rains, the fish ascend in a frenzy to the top of the water as the droplets hit the water, to hungrily receive yet another drop of rain. They are not content with the endless supply of water

7
that engulfs them. So, too, the Jew engulfed and immersed in Torah must nevertheless be hungry to ascend to new levels in Torah learning and observance.

Man is referred to as one who walks, as opposed to the angels who are referred to as those who stand still. Man by his very nature must constantly strive to perfect himself. When he is not ascending upward, he is of necessity descending. One is either growing or stagnating; there is no in-between. The analogy may be made to one trying to walk up a down escalator. If he stands still, he descends; if he walks normally, he remains stationary; and only if he puts in the effort to run, will he advance.

8
A person can start as a staunch ninety-nine percent *shomer Torah* and *mitzvos*. Yet if he rejects the necessity to constantly improve and elevate himself, in the one percent where this resistance exists, he will begin his inexorable descent into these seven tragic phases.

This bleak picture *Rashi* paints for us is so painfully true to life that we must all feel both shocked and inspired when confronted with these holy words. We who are committed to Torah must be crowned with the *na'aseh* and the *nishmah*. We must realize that the *ba'al teshuvah* movement is not limited to estranged and alienated Jews, but we must all be *ba'alei teshuvah*, ever striving to return to the levels of perfection that every Jew is capable of reaching.

116

PATH TO THE TREE OF LIFE

R. Zev Leffman

9
Rav Yitzchok Hutner¹⁷ wrote a letter to a student encouraging him despite religious failures. (*Pachad Yitzchok, Igros Ukessavim* page 217)

Rosh Chodesh Iyar 5723

My Dear Beloved,

Peace and Blessings!

I received your letter. Your words touched my heart. Know my dearest that the very existence of your letter rejects all the descriptions that are found in it. Let me explain this sentence. There is a terrible illness of ours that when we deal with the aspects of perfection of our giants, we deal with the final conclusion of their greatness. We talk of their greatness while we skip over the inner struggle that was waged in their souls! The impression one receives from our talks is that the giants emerged from their Maker's hand in all their glorious greatness. All speak and are amazed about the *Chafetz Chaim's* purity of speech, but who knows about all the wars, the struggles, the failures, and the retreats the *Chafetz Chaim*¹⁸ had in his war with his evil urge! This is merely one of a thousand examples. A

wise one like yourself can derive from the detail a general truth about many. The result of this is that when a young man with spirit, aspirations, and a stormy nature finds himself stumbling, failing, and falling he considers himself one who is not "firmly planted in the house of God." For according to the fantasies of this young man to be "firmly planted in the house of God" means he sits in tranquility on lush pastures, along pleasant streams, and he enjoys his urge for holiness, like the *tzadikim* enjoying the glows of the *Shechinah* with crowns atop their heads in the parties of *Gan Eden*. On the other hand, not to be afflicted with the storms of the *yetzer hara*, as in the verse, "the dead are free." (*Psalms* 88:6)

Know this well my dearest, the root of your soul is not the tranquility of good achievement, rather the war of the urge for good! Your precious, heartfelt letter testifies like a hundred witnesses that you are a loyal warrior in the armies of the *yetzer hatov*. In English they say, "Lose a battle and win the war." Certainly you are failing and you will fail yet again (this is not a wish for your misfortune). In many future battles you will fall wounded and defeated. But I promise you that after losing battles you will leave the war with the crown of victory on your head and the defeated game between your teeth. Lose battles, but win wars. The wisest of all men said, "*Sheva yipol tzadik vekam*," "The *tzadik* will fall seven times and rise." The fools think he meant to say, even though this *tzadik* fell seven times nevertheless he got up. But the wise ones know well that the nature of a *tzadik's* rise is only through his seven falls! "And He saw all that He had made and behold it was very good, (*Bereishis* 1:31) good would refer to the *yetzer hatov*, very good to the *yetzer hara*." (*Midrash Rabbah* Chapter 9)

ישראל שהקדימו נעשה לנשמע דומים לאתרוג

13

* לאור הדברים האמורים נבין ג"כ את דברי הגמ' בשבת הנ"ל: "אמר רב חמא ברבי חנינא מ"ד כתפוח בעצי היער, למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע". ופרשו בתוס' שם דתפוח היינו אתרוג וריח אפך כתפוחים וכו', ואתרוג פריו קודם לעליו שדר באילנו משנה לשנה, ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עליו אחרים; הרי שפריו קודם לעליו".

● המושל והדמיון לאתרוג מבואר מאוד לאור האמור. האתרוג הוא זה המורה על מצבו של אדם הראשון קודם החטא, שכן הוא היחיד שטעם הפרי כטעם העץ ומסתמל מצב של הליכה בתמימות, שזו היתה מדרגתו של אדה"ר קודם החטא - "אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים".

* בהקדמת נעשה לנשמע התרוממו ישראל למדרגתו של אדה"ר קודם החטא, כמבואר בגמ' שבת (דף קמ"ז): "ישראל שהקדימו נעשה לנשמע על הר

● סיני פסקה זוהמתן, עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן". ועל כן נמשלו לאתרוג.

וביאור הדבר מדוע במעשה ההקדמה מונח תיקון לחטא ההתחכמות - הוא עפ"י מה שאמר רבא לצדוקי (שבת דף פ"ח ע"ב) אנו דסגינן בשלימותא כתיב בן "תומת ישרים תנחם" ופי' רש"י - התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו". מבואר דבהקדמת עשיה לשמיעה מונח תיקון לחטא ההתחכמות והעדר תמימות.

212 WITH HEARTS FULL OF FAITH

R. Salomon

14.

"Then how about you?" God said to the descendants of Ammon.

"What is written in the Torah?" they asked. And God told them, "You shall not commit adultery."

"Oh no, not for us," they said. "Too difficult." And so it was with all the other nations. They all found some aspect of the Torah that they considered too difficult to fulfill. They all found some excuse that allowed them to turn down God's offer.

Finally, God offered the Torah to the Jewish people. * "Yes! Yes!" they responded. "Naaseh venishma. We will do whatever God tells us to do, and we will hear." They didn't ask any questions. They didn't offer any excuses. They just accepted the Torah wholeheartedly, even though they did not yet know what it contained.

God turned to the angels and said, "Who revealed this secret to my children? How did they know that saying 'naaseh venishma'

would place them on the highest spiritual level?"

I would like to ask a bit of a daring question. Were the Jewish people right in neglecting to ask what is written in the Torah? Was it wise to accept the Torah without asking what it contained? One might say that the other nations actually acted quite prudently. They were not about to make a commitment they couldn't keep, so they wanted to know what they were taking on. But what about the Jewish people? Wasn't it rash of them not to ask about what was in store for them? What if God had told them that the Torah forbids one to speak a word of slander or gossip throughout one's entire life? Would they have been just as eager to jump in?

● What exactly did the Jewish people want to show by accepting the Torah blindly rather than first asking what it contained? What did they know that the others didn't? What was the secret of naaseh venishma?

שורש חטאו של אדם הראשון

מצאנו בזה דברים מפורשים ברש"י קהלת (ו' כ"ט) על הפסוק: "אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". ופרש"י "...אשר עשה אלקים את אדם הראשון ישר, והמה בקשו חשבונות רבים - זימות ומחשבות של חטא, כך נדרש במדרש". מבואר שיסוד חטאו של אדם הראשון היה בזה שלא קיבל את דבר ד' בתמימות, אלא ביקש חשבונות, מזימות ומחשבות של חטא, שהם הפך הישרות שבה נברא.

וכן מפורש גם ברמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל: "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי עולם אשר נדבו רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעבדו לדעה את ד' והלך בדרך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם".

גם מתוך דברי הרמב"ם - המביא את לשון הפסוק אותו דרשו חז"ל על חטא אדם הראשון, מבואר שחטאו של אדה"ר היה בעשיית חשבונות ואי קבלת דבר ד' בתמימות. וזה ממש כמו שנתבאר ברש"י הנ"ל.

* על מהותם של החשבונות למדנו מדברי רבותינו נבג"מ. אדה"ר ביקש באכילתו מעץ הדעת להביא את עצמו למצב שגופו יהיה גשמי - חומרי, ואו מתוך נטיות גשמיות והתמודדות עם נסיונות קשים יותר אמנם ירד בזה מדרגה, אולם כשיבחר בטוב הוא יתעלה למדרגות גבוהות יותר של ביטול הנהגה דכיסופא.

11 ועץ הדעת להיפך, היה פריו מכניס בלב התאוות הגופניות והחומריות והחטאים, ואם היה אדה"ר אוכל מעץ החיים ולא מעץ הדעת היה מתדבק והולך בקדושת קונו ומתענג על הוד קדושתו לנצח נצחים מאין מפריד, וכשאכל מעץ הדעת נשקע בתאוות הגופניות ואהבת החומריות, הנה כי כן מדת כנגד מדה אבד יקר רוחניותו ונשאר גשמי במספר הימים שנגזר עליו עד שישבע פרי חטאו, ושב ורפא לו. הכלל הגדול (מכות כג'): כיון שלקה הרי הוא כאח"כ, א. אז ישוב לאיתנו הראשון. ב. וגם ישתלם מציאתו מה שלא נעשה" עכ"ד. ע"ש.

● רבותינו נבג"מ הגדירו זאת שאדה"ר ביקש לנתק את גשמיותו מ"ויפח באפיו נשמת חיים", אילו לא חטא אדה"ר היה חי לעולם כמו שהנשמה היא נצחית, גופו היה רוחני וניזון מן הנשמה ומכיון שהוא ביקש חומריות - עץ הדעת "טוב ורע" שיתערב בו לכן עונשו שעליו לתקן ולעמוד באותו נסיון שהציב לעצמו, להגיע מתוך הסתר ועמל של "בועת אפך תאכל לחם" להכרה שלמרות הטרחה והעמל שלו הכל מאת ה'. גם גזירת המיתה שנגזרה עליו היא תוצאה של חטאו כי במעשיו ניתק את גשמיותו מרוחניותו, ולכך את הגוף עליו להתכלות וזו המיתה. וכבר הובא בשם האריז"ל שאדם הראשון רצה להורות הוראת שעה של עבירה לשמה והן הם הדברים שנתבאר.

12

לפיו מבואר מאוד עומק דברי הרא"ש שהובאו בראשית הדברים שהטעם שנאסר על אדה"ר לאכול מעץ הדעת הוא בכדי "שיזכור את בוראו". לדברי רבי אבא במדרש - העץ שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה האתרוג היה העץ היחיד שלא שינה מדברי ד' שציווה שכל העצים יהיו טעם העץ וטעם הפרי שוים, כמבואר בגמ' בסוכה (דף ל"ה ע"א) דבאתרוג טעם העץ וטעם הפרי שוים.

● פירוש הדבר שרק מתוך עץ האתרוג יתקיים הציווי של "לשמרה" - זו מצות לא תעשה (וזה"ק) שלא לעבור ולהמרות פי ד' כמעשה האדמה. העץ היחיד שיכול לשמש התראה על כך - הוא עץ האתרוג שלא שינה בעצמו.

ומעתה מבואר מאוד מדוע ע"י נטילת האתרוג אנו עושים תיקון וריצוי על חטאו של אדה"ר אשר חטא באתרוג, האתרוג מסמל את קבלת דבר ד' בתמימות ומתוך נטילתו אנו ממליכים את הבורא בכל העולמות ובד' רוחות השמים ומקבלים מלכותו בדרך של תמים תהיה עם ד', ועל כן יש בנטילתו תיקון לחטא האדם הראשון אשר חטא בחוסר תמימות.

Actually, these exalted words revealed a profound understanding of the nature of Torah, of the vast power of the Word of God. The Jewish people knew full well that if they would inquire about what the Torah contained they would undoubtedly encounter many rules and prohibitions that would seem too difficult to keep. They knew full well that their capabilities would not measure up to the requirements and demands of the Torah. But they also knew that receiving the Torah would transform them, that it would infuse them with new strengths and powers so that the difficult and the impossible would suddenly become not only possible but a way of life.

So what does this mean? That for the sake of Torah we should be prepared to endure hardships and deprivations? That we should be willing to sacrifice our freedom? We look around us and see gentiles and non-observant Jews living as they please. Yet we must abide by restrictions. We cannot do whatever we choose. We cannot eat wherever we please. We cannot utter vulgar words. We cannot wear immodest clothing. How can we not feel restricted? How can we avoid feeling a pang of jealousy?

16

Let us consider for a moment. God created people with the ability to experience this wonderful feeling called pleasure. If so, it is inconceivable that He would seek to deprive us of pleasure. If He loved us enough to give us the Torah, would He condemn us to a life devoid of pleasure?

But there are really two levels of pleasure. There are the low pleasures that appeal purely to a person's physical side, the sheer bodily pleasures. And then there are the higher pleasures that appeal to a person's intellect, spirit, artistic sensibilities, sense of honor and dignity. I suppose there is a certain pleasure to be derived from slouching in jeans on the beach, smoking cigarettes and drinking beer. But what if a person were given a chance to meet the president of the United States? Would he gladly toss away the beer and the cigarettes, put on a suit and a clean shirt and even don a tie for the privilege of meeting one of most powerful people on earth? On the day of his visit to the president, would he feel deprived of his ordinary pleasures? Would he feel restricted? Or would he feel the thrill of a much higher pleasure such as he had never experienced before?

17

When God sent Moses to offer the Torah to the Jewish people, He said to them (Exodus 19:5-6), "*Vibiyisem Li segulah mikol haamim... mamleches kohanim vegoy kadosh*. And you will be dearer to Me than all the peoples... a kingdom of princes, a holy nation." The word *kohanim* here means princes and princesses, God's inner circle. By accepting the Torah, the Jewish people would become royalty. They would rise above the commonfolk of the world by virtue of their close relationship with the King of Kings, the Master of the Universe. They would enjoy this honor every moment of every day. They would live in the palace of the King, so to speak. And so, of course, their pleasure would be of a higher sort. They would experience the finer enjoyments of royal favor, of the ultimate in spiritual, emotional and intellectual fulfillment.

18

Our Sages tell us that Naomi and Ruth could not afford shoes, and they walked back to Israel barefoot; they felt every pebble on the road. Ruth knew all about material comforts and pleasures. How easy it would have been for this daughter of privilege to turn around and run back to her father's palace. How easy it would have been to sink into the lap of luxury for the rest of her life. But that shallow life, even gilded with a veneer of Moabite royalty, no longer held any attraction for her. She wanted to be a princess in God's palace. Now that she was enlightened, only a life of Torah could give her true pleasure and happiness. Only Torah could make her feel content and fulfilled. And in the merit of her great courage and wisdom, she became the ancestress of King David; her descendants would be the royalty of royalty, the Jewish dynasty from whom Mashiach will emerge.

*We are all of us princes and princesses; we all bear the mark of royalty. God has honored us by giving us His holy Torah. Every *mitzvah* we do, every word of Torah we study binds us closer to

Him and elevates us to ever higher states of holiness and purity. These are the highest of the high pleasures. No other pleasure on earth can even begin to compare with them.

But we can only experience this pleasure if we recognize the divine privilege we enjoy, if we appreciate the incredible honor God has bestowed upon us, if we are truly delighted when we make the blessing *asher bachar banu mikol haamim venasan lanu es toraso*, "Who chose us from among all the nations and gave us His Torah."

*If, however, we do not recognize the Torah for what it is, if we do not value our privileged relationship with God, if we do not view ourselves as His royal retinue, then we will certainly feel burdened and restricted. But the tragedy would be far greater than the loss of some physical low pleasures. The tragedy would be that we were given such a priceless gift and, out of ignorance and folly, did not cherish it properly. The tragedy would be that we had eternity in our grasp and let it slip away. The opportunities lost would be the greatest of tragedies.

הארת דרך עבודת האדם — נכונות ורצון — שצנ

ר' אורח' א"ס ק"מ

18

"אמר ר' אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע" (גמ' פ"ט).

זה כבוד ש"עושי" אין הכוונה שעושים בפועל, שהרי לא שייך לעשות לפני ששומעים מה לעשות, אלא הכוונה, כפי שפירש רש"י "עושי דברו לשמוע — מוכנים לעשות קודם שישמענו, ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולים לקבל עליהם אם לאו". זו היתה טענתו של הצדוקי, שכשראה את רבא (ס"ט) מתייגע בתורה עד שפרץ דם מאצבעותיו קרא לעברו — "עמא פזיזא!" מדוע הקדימו נעשה לנשמע? היה עליהם לשמוע בתחילה, אם הם יכולים לקבל על עצמם — יקבלו ואם לאו לא יקבלו! והכלל ישראל נשתבח, שהיה מוכן לעשות לפני שידע מה יטילו עליו.

עלינו להבין: מדוע, א"כ, מתבטא הפסוק "עושי", כשהכוונה היא "מוכנים לעשות"? עוד עלינו להבין: מדוע אמרה הבת קול "מי גילה לבני רז זה"? מהו הסוד שבהקדמת "נעשה" ל"נשמע"? אה"נ זו מדרגה עצומה, שבסיבתה זכה כל אחד לשני כתרים, אך איזה סוד יש בזה? הם הבינו, כפי

עוד צריך להבין מהו הלשון "משתמשין בו"? לשון זה משמעותו, שמלאכי השרת משתמשים עם הסוד הזה, כדי להשיג מטרה מסוימת, מפני שאם כוונת חז"ל שזו צורת החיים של מלאכי השרת, היתה הגמ' צריכה לומר "שמלאכי השרת עושין כן", והלשון "משתמשים בן" משמע, שהם משתמשים עם היו הזה בתור מפתח סתר לפתוח בו שער מסוים.

חז"ל אומרים (קדושין ל): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו וכו', ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". צריך להבין: מהו הגבול לעבודת האדם שמשם מתחיל עור ה' ? אם חז"ל אומרים "ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו" משמע, שיש חלק שהוא מעל כחות האדם, מעל גבול יכולת האדם, שבלי עזר ה' אין יכולת באדם לנצח, איך היכן הוא הגבול?

ונראה משני מאמרי חז"ל אלה יסוד גדול בכל עבודת האדם. כל מלחמת האדם עם היצור, כדי לקיים מצוות ולהנמנע מעבירות, מרוכזת בנקודה אחת: עליו להיות מוכן להלחם! מוכן להלחם עד מסירות נפש! הנצוח בפועל - אינו ביד האדם! בזה הקב"ה עוזרו. על האדם להיות מוכן לעבוד את הבורא בכל המצבים ולעמוד במסירות בכל הנסיגות - ואז זוכה הוא לעזר משמים.

כל נטעה! אין הכוונה, שאדם יקבל על עצמו עול תורה ואח"כ ישב בחבוק ידים וימתין לעזר משמים אלא בגדר דברי חז"ל (פ"ל ס' ט"ו) שמי שמוסר עצמו על מנת שיעשה לו נס - אין עושין לו נס, ומי שמוסר עצמו ללא תקוה לנס - עושין לו נס. על האדם להיות מוכן ללחום עד מסירת נפש, כאילו אין לו עזר, כאילו הוטל עליו לעשות הכל בכחות עצמו, אלא שעליו לדעת, שבפועל יעזרהו ה'. הנכונות להלחם בכל המצבים זהו חלקו של האדם במלחמתו עם יצורו וזהו גם גבול יכלתו.

20

ולכאורה, מאי נפק"מ מידיעה זו, כשממילא אינו יודע היכן הגבול? בזה נתגלה להם סוד גדול. אדם סבור, שכל מלחמת היצר מוטלת עליו, ממילא בוחן הוא את עצמו, האם מסוגל הוא לעמוד בנסיון העומד בפניו, או - כן נדמה לו - שהנסיון למעלה מיכלתו אך ברגע שמתגלה לאדם, שהנצוח בפועל בין כך איננו בידו, וכל עבודתו היא רק להיות מוכן להתמודד עם כל הקשיים שבעולם - לא שייכת כבר מדידה של מצב קשה שהוא למעלה מיכלתו או לאו.

לפ"ן יוצא שה'נשמע" הוא רק היכי תימצא לדעת מה לעשות, שמכיון שהנצוח בפועל הוא ביד הקב"ה, מאי נפק"מ אם ידע מראש, מה עומד הבו"ע להטיל עליו או לא ידע? עליו להיות מוכן למלחמה ולקבל על עצמו לעשות ככל שיראה הבורא - ובזה מובטח הנצוח, אף אם הנסיון איום! זהו הרו שנתגלה להם, שכל העבודה מתרכזת בנקודה אחת - נכונות למלחמה. • "מוכנים לעשות".

מלאכי השרת משתמשים בסוד זה כדי למלא שליחותם. אע"פ שאצלם לא שייכת מלחמת היצר, מ"מ נתגלתה לכלל ישראל הנקודה שבעבודת מלאכי השרת, שהם נכונים לכל שליחות בעולם שתוטל עליהם. זו הכוונה "גבורי כח". נכונות זו היא המפתח שבעזרתו מבצעים הם, אמנם, כל שליחות. לפי"ז מדויק מאד מדוע נאמר בפסוק "עושי דברו", בשעה שהכוונה היא שהם מוכנים לעשות, מפני שזו כל העשייה של הנבראים! נברא צריך להיות מוכן לעשות. ברגע שהוא מוכן, בלי ששום כח בעולם יוכל לעצור בעדו - בזה נסתיימה עבודתו. את הבצוע בפועל עושה הבור"ע. אין לנו בעולמנו יותר מאשר להיות מוכנים לעשות - וזהו כח העומד בפני הנסיגות הקשים ביותר.

21

רבינו יונה ("עפר פשוטה" 6, 7), כשמבאר ענין החוטה, אומר, שהסיבה מדוע האדם נכשל מפני ש"לא נחלצו רעיוניו וחושיו ולא מיהרו לגעור בים התאוה ויחרכו". משמע, שאם רעיוניו וחושיו היו נחלצים וגוערים בים התאוה, היה אותו ים מתיבש. לכאורה - ים של תאוה, וגערה אחת הפורצת מהשכל והחושים משתקת אותו ים ומיבשת אותו!?

ואמר ר' ירוחם זת"ע (מפי מן המשגיח הג"ש וולף ז"ל) שרואים מדברי רבנו יונה, שכל עבודת האדם היא לעמוד מנגד! שטעלן זיך אנטקעגן! אם יעמוד נגד כחות היצור הסוערים, ככל החזק - מיד יתיבש אותו יצור של תאוה, מפ שהנצוח בפועל הוא עזר ה'.

22

אין נוצרת אותה נכונות? הגמ' אומרת (מס"ס י): "מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים: בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו". מהי הכוונה "רוצה לילך"? מהי הכוונה "רצון"? אם אדם רוצה להיות עשיר מופלג או לרצת ש"ס - אין זה רצון. זהו חלום, שהוא מתאוה להיות עשיר או לדעת ש"ס, בלי כל יגיעה.

אדם ששואף להגיע ליעד מסוים, והוא יודע מראש, שכדי להשיג מטרתו יעמוד בפני קשיים עצומים, תקופה ארוכה, ויצטרך להאבק בלי הרף, אעפ"כ מוכן הוא להאבק בכל כוחותיו כדי להשיג מטרתו - זהו רצון. אך עדיין יחכן שרק נדמה לו שהוא רצה. אם באמת עמד בכל הקשיים והשיג המטרה הנכספת - זו ראייה ברורה שרצה. באותה מדה שנאבק והתמסר - כך היה שיעור הרצון.

מישהו רצה לגמור מסכת. הטרדה הראשונה שעמדה לו בדרכו - הפסיקה את תכניתו, לא היה זה רצון אלא דמיון. כמה שבועות התגבר על קשיים ואח"כ נשכר - פירושו של דבר שהרצון היה מוגבל. אם בשעה שהחליט לסיים

23a

בריאה היא יש מאין! כשם שנפש ושקל זו בריאה כך רצון זו בריאה!! ויותר מהם. למה שאדם אינו יכול להגיע בעזרת הנפש, השכל והמרע, יכול הוא להגיע בעזרת כח הרצון. דברים שהם למעלה מן השכל מסוגל הוא להשיגם בכח הרצון. רצון הוא כח מחץ אדיר - שכל השערים נפתחים לפניו. זוכה לסייעתא דשמיא ודאית, "בא ליטהר מסייעין אותו", אם לרע ח"ו - בא ליטמא פותחין לו. עד כדי כך, שממש "אין לך דבר: העומד בפני הרצון!" ("עפר ז"ק" 7, ע"ב)

בזח מוכן מה שחז"ל אומרים (מכות א). "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה". ומה אם אדם חשב לעשות מצוה ומחמת סיבות כל שהן שאינן בגדר "אונס" לא עשאה? מלשון הגמ' "ונאנס" מוכח, שרק באונס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, מפני שאם לא באונס - **זדאי** היה עושה המצוה, ואם לא עשאה פירושו של דבר שלא רצה ברצון מוחלט, מפני שאם היה רוצה, כח הרצון הוא כח אדיר - שהדבר מוכרח להתבצע, אם לא שהיה אונס ומשמים עכבו אותו. ומוכן גם מדוע מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, שהרי כל עבודתו של האדם מרוכזת בנכונות המלאה לעשות, ברצון בלי סייג - ואם רצה - הרי עשה כל המוטל עליו, ומה שהדבר לא יצא אל הפועל - היה באונס, לכן נחשב הדבר כאילו עשה.

ברברי חז"ל אלה טמונה אמת עצומה: מה שאדם רוצה ברצון אמיתי - הוא משיג, ולא ידך גיסא - מה שהאדם השיג - זה מגלה שבאמת רצה. אם נעשה פעם חשבון נפש נוקב עם עצמנו - על מקומנו ברוחניות, עד כמה אנו שקועים בלימוד, על חולשות שונות שמקננות בנו ואינן מרפות מאתנו, על מידות רעות המבצבצות מתוכנו, חדשים לבקרים, על מדת העצלות המשתרעת עלינו ואיננה נותנת לנו לקיים מצוות ולהתפלל ככובר ראש - ואנו עומדים נכובים - במה להתחיל ואיך והאם יש בכלל סיכוי כל שהוא להחליץ - הרי קיים מפתח סתר, הפותח בפנינו כל השערים, בלי יוצא מן הכלל - רצון!

זוהי ממש כל העבודה - לחזק בכל כוחנו את כח הרצון, להיות "בא ליטהר". כל פרט מפרטי הליקויים הנפשיים שכנו - ברגע שמתעורר - תשוכתו בצדו - חיזוק כח הרצון להחליץ מאותו ליקוי. כשנרצה בכל לבנו ומאודנו ונהיה נכונים להתמודד עם קשיים - אנו בטוחים שנצליח, מפני שממש "אין לך דבר: העומד בפני הרצון!"

23b

מעמד הר סיני העמיד את הכלל ישראל במקום גבוה מאד. 'השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי' (דברים ה, ג). עלינו לעורר עצמנו לצאת מהקטנות בה אנו שקועים, מהקטנוניות בה אנו סבוכים, ולהחזיר בלבנו שאיפה לגדלות. והבו"ע מסייע לכל אחד כפי מה שהוא. "פותח את ירך ומשביע לכל חי רצון", גם ברוחניות! הקב"ה משביע לכל חי כפי רצונו ותאוותו. אם נעורר בלבנו שאיפה לגדלות - נגיע אליה, שהרי חז"ל מבטיחים "בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו!"

עבודת האדם היא הרצון בלבד

כתב כספר שפת אמת¹ שעבודת האדם בכחינת איתערותא דלתתא, הוא רק רצונו לבחור לעלות ולירבק בהשי"ת בלבד, ואח"כ מבחינת איתערותא דלעילא ה' עוזרו להוציא רצונותיו מכח אל הפועל. ואלו דבריו, "ודאי דבר ברור שאין שום דבר טוב מן האדם רק מהשי"ת. ואל יקשה לך אם כן אין האדם עושה כלום. תשובה על זה כי עיקר עבודת האדם הרצון שבו, והאדם אשר כל מגמת רצונו לעבדו ית"ש. השי"ת מושיע לו שיעשה מצוות ומעשים טובים כראוי². וכל מה שהאדם עושה הוא כיון שהיה לו בו מעט יגיעה כחודו של מחט ועל ידי זה עזר לו השי"ת ופותח לו כפתחו של אולם עד שבא לידי מצוה³. גם האדם עצמו אינו יכול להשיג מה ממנו ומה מהשי"ת עכ"ד⁴.

מרצון האדם נעשה צנור של השפעה מלעילא

מבואר מדברי השפת אמת דכל האיתערותא של האדם היא שההשתוקקות שלו תהיה להתקרב ולעלות יותר להשי"ת מן המדרגה שנמצא בה עכשיו, לזו שבאה

אחריה. ועל ידי שפותח להשי"ת פתחו של מחט, הקב"ה עוזר לו לגומרה ולהוציאה לפועל⁵. ורעיון זה תואם עם מה שכתבו הספרים שאותיות רצון הן אותיות צנור. כלומר שה' לוקח רצונו ויוצר ממנו צנור להשפיע לו הכח לגמור מה שמוטל עליו. אבל צריכים לדעת שהפתח הזה, הגם ששיעורו קטן מאד כמחט, בכל זאת נדרש מן האדם זיכרון וטהרה רבה כדי שהשי"ת יבא מציאות הצנור מן רצונו. והוא כמו שדרש הרבי מקוצק שאמנם די בכך שפתחו יהיה כפתחו של מחט אך בתנאי שהיא פתח המפולש מן הקצה אל המצה!⁶

שלום

שבועות

נתיבות

שנ

בספה"ק דברי משה מהרה"ק ר' משה מדולינא זי"ע תלמיד הבעש"ט הק' איתא (פי' משפטים) בהא דהקדימו ישראל נעשה לנשמע, דלכאו' מה שיין לעשות קודם ששומעים ויודעים מה צריכים לעשות. וכמ"כ במאחז"ל (קדושין פב.) קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, צריך להבין כיצד יכול היה לקיים את התורה כאשר עדיין לא ידע מה יצוה הקב"ה. ומבאר בשם המגיד הק' מוהרי"מ מולוטשוב זי"ע דכמו בקיום הגשמי של האדם על תרי"ג אבריו וגידיו שהוא ע"י האכילה, הרי אין צורך בכלל לעורר לאדם שיאכל ומה שיאכל, ואפילו ילד קטן שעדיין אינו מכין כלום ג"כ נמשך לאכול, מאחר שזהו טבעותו של אדם שנמשך אל קיומו וחיותו, כמ"כ בתרי"ג מצוות שהמה כנגד תרי"ג האברים והגידים הרוחניים, ומהם קיומו הרוחני של האדם. הרי כאמת מטבעיות האברים צריך להיות שיהיו נמשכים מעצמם לעשות את רצון ה', שהרי כל כח קיומם נובע מזה, ועד שהאדם יוכל ללמוד מנטיית האברים מהו רצון ה' כיון שהם נמשכים מטבעיותם לקיים רצונו יח'. אלא כמו שבגשמיות כאשר אדם חולה היהיה מאבד תיאבונו לאכול. והמחלה מקלקלת את הנטי' הטבעית והמשיכה אחרי דבר המקיימו, כמ"כ ברותניות כאשר גופו של אדם מתגשם ונעשה חומרי וזיהו כחולה שנתקלקלו טבעיו, ואין אבריו נמשכים אז מעצמם לעשות את רצון ה'. וזה פי' קיים א"א את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, אברהם אבינו ע"ה בן שלוש שנים הכיר את בוראו, והיו אבריו כ"כ קדושים שמעצמם נמשכו לעשות את רצון ה' שהוא מקור קיומם כאדם הנמשך לאכול, ומנטייתם הטבעית של האברים למד א"א מהו רצון ה', ועי"ז קיים את כל התורה כולה אף קודם שניתנה.

ועפ"ז מכאר גם מ"ש בהגדש"פ אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ולכאורה מה דיינו בכך שקרבנו לפני הר סיני ללא קבלת התורה, אלא לפי שבהר סיני פסקה זוהמתן של ישראל (שבת קמו.), ומיד שפסקה זוהמתן חזרו לטבעם הרוחני המקורי שאבריהם נמשכו מעצמן לעשות את רצון ה', לפיכך בקירובם לפני הר סיני אפילו בלי קבה"ת דיינו, כי האברים עצמם לימדו אותם או להבין מהו רצון ה' כדרך שקיים א"א את התורה עד שלא ניתנה. ועל יסוד דבריו הק' יבואר גם ענין הקדמת נעשה לנשמע, נעשה היינו שזוכך ביותר את אברינו עד שמעצמם כבר ישמעו, ויהיו נמשכים מאליהם לעשות רצון ה' כדרגת אברהם אבינו. וע"ז יצאה כת קול מי גילה לבני רו זה שמלאכי השרת משתמשין בו, פי' מלאכי השרת הלא כל מציאותם היא לעשות רצונו יח'. ומי גילה לבני רו זה שקיבלו על עצמם ג"כ להזדכך כ"כ עד שאף כל המציאות שלהם תהי' לעשות רצון ה'.

וע"פ האמור שקבלת נעשה, היא קבלה מיוחדת נוספת המקפת את כל מציאות האדם שכ"א יזכך עצמו ומיהו עד שאבריו ימשכו מעצמם לקיים רצון ה', מבואר ענין שני הכתרים שאחז"ל שבשעה שהקדימו נעשה לנשמע ירדו ששים רבוא מלאכי השרת וקשרו לכ"א מן ישראל אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע (שבת פח.). והי' צריך לכ"א מלאך מיוחד כפי"ע, כי כל יהודי הוא מציאות מיוחדת בפני"ע עם תנאי חיים ויעודים מיוחדים, וקבלתו נעשה, היתה קבלה מיוחדת ע"פ יעודו. וכדאיתא בספה"ק שיש ששים רבוא פירושים לתורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל, דהיינו שלכל נשמה מישראל יש לה פירוש מיוחד על כל התורה מכראשית עד לעיני כל ישראל השייך ליעוד שעלי' למלא בהאי עלמא.

ועפ"ז יתיישב מה שקשה לכאו' במאה"כ וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' והקרבתם מנחה חדשה לה', גם למה זה נזכר בענינא דספירת העומר, ומהו ה' מנחה חדשה, דצ"ל מנחה מתבואה חדשה. אמנם יבואר דהנה מרן בב"א זי"ע אמר בפ' וספרתם לכם, שהוא מל' ספיר ויהלום, כלומר, האירו את כל עניני לכם הגשמיים והחומריים, שזו עבודת ימי הספירה לטהרו מקליפותו ומטומאותו, פי' לזכך החומר והאברים עד שיאירו, עד ממחרת השבת השביעית חספרו חמישים יום, היינו לטהר את כל המדות כללוחיהן ופרטותיהן שהם מ"ט, עד ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה, שכל גופו יהי' טהור לגמרי, ואז והקרבתם מנחה חדשה לה', פי' תזכו לקבלת התורה, כדאיתא בכלי יקר שמנחה חדשה קאי על התורה שנאמר עלי' בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, וכמבואר שמלבד קבלת התורה כפשוטה יש עוד ענין קבה"ת שכאשר יהודי מטהר את אבריו הם נמשכים מעצמם לקיים את רצון ה'. וזה הסיום לספירת העומר, שאחר עבודת ימי הספירה בהם מטהר יהודי ומזכך עצמו ואבריו מגיע הוא למדרגת והקרבתם מנחה חדשה לה', מנחה מחודשת בקבה"ת הזאת המחודשת, ובהו י"ל מאחז"ל עה"פ שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, פי' אימתי הן תמימות, היינו מתי מחקייתם כראוי התכלית של ימי הספירה, כאשר ישראל עושין רצונו של מקום, היינו כאשר ישראל מזככים עצמם עד שנמשכים מאליהם מתחת טבעם הרוחני לקיים את רצון ה'.

Man's primary spiritual struggle is to refine his *midos ra'os*, his negative character traits. One must ponder how things could be if his *midos* were as they truly should be. Think of the difference this would make in one's dealings with others! In one's honoring of his father and mother! In truth, it is difficult to fathom the degree of honor and respect which the *mitzvah* of *kibud av va'eim* demands;

R. Pliska

RABBI YECHEZKAIL LEVENSTEIN: "This is analogous to someone who goes to a tailor and asks him to sew a garment. Does anyone have to mention explicitly that the garment needs to be made from material? It is obvious that without material it is impossible to make a garment. The same is true of character traits. They are the material from which a person can fulfill the Torah. Give the matter thought, and you will see that the fulfillment of all the *mitzvos* is dependent on *midos*."

"This thought has been expressed by Rabbi Chayim Vitaal in his classic work *Shaarey Kdushah*. The Torah did not explicitly obligate to work on character traits because the Torah's entire fulfillment is dependent on one's traits. Your level of Torah observance is directly connected to the level of your traits. For example, if a person is arrogant, he will not have *yiras shomayim* (fear of G-d). He feels that he is the center of the universe and will be unwilling to accept any other authority over his own. Arrogance is in itself a contradiction to love for the Almighty."

משום שענין זה של "מלומדה" ז"א "להתדמות" הוא סוד גדול ונורא בהביראה ובעצם שיותר מענין זה של "להתדמות" אין כלל בילד, רואים בעליל שכל התפתחותו הולכת מבח זה של "להתדמות" אמנם באופן ילדותי וכשאדם מתגדל ומקוין עורך מחשבות, ויש לו הבנות, סוברים שזהו כבר מעצמה אבל טעות גדול הוא, גם במצב זה אינו אלא "נאכטאן", גם עכשיו אינו אלא "נאכטאן", וסוד הענין מגיע כ"כ עד שיראת שמים יתכן להיות "נאכטאן", ומשום שכך הוא המציאות, שיותר מ"נאכטאן רצון ה'" אין לגמרי עצמיות אין לה להביראה כלל, וכי איפה השיגה עצמיות? ומאין יהי לה? והאמת שאין לה כלל עצמיות, סוד הדבר הוא, "אנו אין לנו אלא רצוננו ית" (ס' הישר לר"ח) וזהו מתחילה ועד סוף, ויותר מזה אין, האתחלתא הוא "נאכטאן" מבלי הבנות, הסוף, קצה האחרון, תכלית השלימות, ג"כ אינו אלא "נאכטאן", מבלי הבנות, ורק "אנו אין לנו אלא רצוננו".

על האבות הק' אחז"ל (חולין ה:), שהיו "ערומים בדעת ומשימים עצמם כבחמה", משום שזהו באמת תכלית השלימות, להיות משימים עצמם כבהמה, בלי שום הבנה, מכל הערומים בדעת יצא להם "איני יודע כלום", נעשה קודם לנשמע" ענינו "נשמע" הבנות עצמיות, אינו אלא "ירצא דופן" בהביראה, יש בזה משום ריח של מינות ת"ו. לומר טעמים על מצות צריכים הייתרים, ומצינו להתניחך באמרו טעמים על מצות, שהקדים לומר (בהקדמתו לספרו) שחיבורו אינו אלא בשביל קטנים, וצריכים להבין את זה בצורה, כמו החיך שיש לו חוש הטעם, ופשוט שזה אינו המכוון, להתטעם, ומיד כשהמאכל עובר מהחיך ולהלן הנה אז נאבדו כבר כל הטעמים, ושם הוא כבר בלי טעם, וזהו התכלית, כמו כן ענין טעמי המצות, אינו אלא טעם ינעם לחיך, אבל לא זהו התכלית, התכלית הוא נעשה קודם לנשמע, מבלי שום מהלך, מבלי שום מושג והבנה, כי אם אנו "אין לנו אלא רצוננו", וזהו מצד טבע הענינים גרידא, מצד טבע ומהלך הבריאה, על סוד גדול כזה עמד הכלל ישראל, וע"ז הוא שנאמר "מי גילה לבני רז זה" (שבת פח:), שהוא באמת סוד גדול רם ונשא, כשנתבונן היטב נראה, שענין זה הוא כל סוד זה העולם, וכי מה רואים בעולמנו זה, הלא הכל הוא כ"כ פשוט, חשכות ויבשות, עצים ואבנים, כשמתכלים בארץ הרי רואים רק רפש וטיט, והנה א"ס א"ס י"ב א"ו ו"א מ"ר ל"י ש"ב ע"לם זה הפשוט מונח נפלאות ונצורות יותר גדולות מאשר בה עולמות העליונים, הרינו מאמין בזה באמונה של ימיה, ומה לנו יותר, הרי בהרפש והטיט הלוה צומח וגדל מנון כשביל האדם, מה שהמוזן הוא המחבר גוף ונפש, הרי סגולה של תחיית המתים ממש מונחת בכל עשב ועשב ומה אנו רואים — רק בצה פשוטה של רפש וטיט, ובאמת שזהו סוד כל עולם המעשה, כשמתבוננים במעשה המצות, הרי רואים יבשות ופשוטיות כ"כ, התבוננות זו הריהי עד כדי כלות הכחות, מצות תפילין

באר קצת את הענין. גורם עיקרי בהגברת כח המכונה המייצרת את טומאת העבירות שנפוש היא מידת הגאווה - האנוכיות, שאדם חושב רק על עצמו, ורואה את כל הסובב אותו כמבט האישי שלו, ולכן אינו יכול להבין את השני, וזה שורש המחלוקות והסכסוכים שבין בני אדם כי כל צד רואה את הענין לפי גיעותיו ורצונותיו האנוכיים, ומסיבה זו כועס על השני ואינו מוותר ומעביר על מידותיו. [מידה רעה זו חוצצת גם בין האדם להש"ת שהרי מחשיב את עצמו ואינו מתבטל כלפי הש"ת].
(מאיך גיטא כאשר האדם מצמצם את האנוכיות שלו, ומתבונן על דבר במבטו של השני, על ידי כך יכול הוא להצדיקו ולפחות להבינו ולמדריגה זו של "להבין את השני" יכול וצריך כל אחד להגיע, שיכנס למבטו של השני ואי יבין אותו), וקל לו יותר לצמצם ואף לבטל את כעסו, כגון: העשיר כועס על העני המטרירו בכקשת צורה, אך אילו היה מביט על הבקשה במבטו של העני החושב בלבו הרי יש לעשיר כה הרבה, ומדוע לא יהנה אותי ג"כ ממה שחננו ה', בודאי היה העשיר מעביר על מידותיו.

שיחה יה. נעשה ונשמע

לקבל התורה, ואז אומרים נעשה ונשמע, לכאורה היה מובן יותר אילו היה זה באמצע היום בעת קריאת התורה לפני עשרת הדברות, ולמה דווקא אחרי עבודת הלילה שואלים כן, ובכלל צריכים להבין דאם אין אנו יודעים ומרגישים זאת, מהו כל ענין השאלה, וכי לנשמותינו יש בחירה? ובודאי שיש בכל אלו ענינים עמוקים וממירים בלי שיעור וסוף, אך מ"מ נוכל להבין זאת עפ"י דרך העבודה השייכת לנו, בהקדים לבאר ענין ה"נעשה ונשמע". והקבלת התורה שהקב"ה רוצה שנקבל על עצמנו לקראת השנה החדשה.

הנה ידוע שהתורה הק' מתוקה מרוב גופת צופים, וכל חפצך לא ישוו כה, טעמה כי טוב סחרה, שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, ומי שרק זוכה לעבוד השלב הראשון, היכל התחלות קשות", וזכה עד מהרה להבטחה הש"ת ש"מכאן ואילך יערב לכם", באופן מופלא מאד, כי הקב"ה משפיע לו מחיות ועריבות נפלאה בתורה הק', שאין לשער ואין להאר, אבל עכ"ו כתב במאור עינים (פ' יתרו) דעיקר מעלתו של ישראל שהקדימו נעשה ונשמע, לא היה כלל וכלל על מדרגת נעימות התורה, אלא אדרבה כוונתם היה דווקא על זמנים שלא ירגישו שום תענוג ושום חשק ללימוד התורה, ויהיה אצלם התורה בבחי' מתה, כשלא מרגישים בה שום חיות, בכל זאת ישארו דבוקים בחורה ה', ללמוד אותה אפי' במצב שכזה, זה היה עיקר כוונתם בהקדמת נעשה ונשמע, שאפילו כשהמצות הם בבחינת נעשה - עשה יבישה בלי שום התעוררות וחשקת הלב, ועדיין לא זכו לבחינת "נשמע" הרימו על הבנה והתעוררות וחשקת, עכ"ו לא יפרדו ממנו לעולם ויקימו אותה בחפץ לב, ועל זה אמר הה"ק מ"ן לר"ב (שבת פח:) עמא פויזא דקדמייהו פומייהו לאודייהו, כי נוי לא יוכל להבין מושג כזה - לעבוד את הש"ת בלי שום הנאה וכלי שום חיות והתעוררות, ואצלו לעבוד את הש"ת כעבודה כזאת הוא בגדר עמא פויזא, אבל בכל ישראל הדבוקים באלוקתם ורוצים רק לעשות לו תענוג ונחת רוח, מוכנים הם על הכל ומסורים נפשם למענו באש ובמים, לכן אין שום נפק"מ אצלם אם זהו בבחי' נעשה או בבחי' נשמע, והמאור עינים אף הוסיף, דמי שעובד את ה' רק כשיש לו התעוררות בלב ועריבה לו עבודתו, הרי זה "תאהה כשאר תאוות", כי הוא עובד רק לעצמו מחמת כי נעים לו, אבל מי שעובד את ה' בכל עת ובכל מצב, עליו ראוי לומר שזאת עבר נאמן לה', וזהו ענין ה"נעשה ונשמע" שבנ"י קבלו עליהם.

ודבר זה חוזר ונשנה בכל דור דור, שהקב"ה רוצה לשמוע מאתנו אם מוכנים אנו לקבל על עצמנו ללמוד תורתו הק' לא רק בעת שזוכים אנו לתענוג גדול ולעריבות ומחיות בלימודיו, אלא בכל מצב שיהיה, אפי' כשהו' נעשה, כשהלב סגור ומסוגר וגם המח מכוסה בעב הענו, בכל זאת נחאמץ בכל יכולתינו להתניחך ברבתי חורתי גם בעת כזאת, ועל זה אנו אומרים בכל שנה ושנה מדרש "נעשה ונשמע", אנו מקרימים הנעשה לנשמע ואומרים להקב"ה שאנו מוכנים לעבור באיזה מצב שיהיה, באש ובמים, בין כשעורב לנו הלימוד ובין כשהכל סגור ומסוגר, בבחי' "כל התחלות קשות", כי אנו עובדים נאמנים להקב"ה עד מצינו דם הנפש, ולכן כתב בבית אכרסם שהיו"ט הוא נקרא "שבתות" שהוא מלשון שבעות אימונים, כי בשלוקחים חיילים חדשים לצבא, ורוצים להיות כמות שישארו בנאמנותם עד מצינו דם הנפש, משביעים אותם שבעות אימונים, שיהיו

דעת חכמה ומוסר קנד

אמנם זהו סוד הדבר. במק"א בארנו ענין "נעשה קודם לנשמע" שזהו סוד האדם האמיתי מצד טבע הענינים ושמ הלך הדברים האמיתיים הוא דוקא באופן זה של נעשה קודם לנשמע. והנה מצינו בכתוב (ישעי' כו. יג.) ונתתי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, והרי זה תביעה אבל עכ"פ רואים אנו מה יסוד נפלא שיתכן להיות יראת ה' ממש ומלומדה."

הרי היא גדולה עד לשמים. כמה עולמות עליונים תלויים במצוה זו ומה רואים במצוה זו של תפילין - חתיכת עור פשוטה. קלף פשוט ורצועות פשוטות. וחסל; מצות ציצית מה יש בה, חוטים אחדים וקשרים זעירים ותו לא מידי ואמנם זהו סודו של דבר, שדוקא בזה, מה שהוא יותר יבש, יותר חשוך, הכנה יותר מעוטה, טעם יותר פחות, דוקא בזה מונח כל הגדלות, דוקא בנעשה קודם לנשמע, "נעשה" - באי"הבנה, "אנו אין לנו אלא רצוננו", זהו רום המעלה היותר גדולה, "ומשמיים עצמם כבהמה", זהו המצב היותר גבוה שאין למעלה הימנו.

הנה חז"ל אמרו שבפורים היתה קבלה ברצון, ולכאורה היכן הי' שם קבלת התורה ברצון, הלא אין מזכר שם רק מצות מגילה ומה מתברר לנו? שמרצון כל דתו, ממצוה אחת שהיתה ברצון, מזה מתהפכת כל התורה כלה טאונם לרצון. ומה מתבאר לנו איתה אשר הצליחה הוא לאדם כשהוא קונה בנפשו רצון כל דתו, שבה הוא סוד הצלחתו ועליהו, שרצון הכי קל משנה ונעשה מכל התורה ומצות שלא יהיו באונם אלא ברצון.

בנינו של האדם - כמידת קביעותו בעבודה

והנה אמרו רבותינו במדרש רבה (שה"ש ח א): 'אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, אם חומה היא, זה אברהם. אמר הקב"ה, אם מעמיד הוא דברים כחומה, נבנה עליה טירת כסף, נצילנו ונבנה אותו בעולם. ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז. אם דל הוא ממצות ומטלטל מעשיו כדלת, נצור עליה לוח ארז. מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת, כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת. אני חומה, אמר אברהם לפני הקב"ה אני חומה ואעמיד מעשים טובים כחומה וכו'.

הבנת הדבר יסודה בדברי רבנו יונה (שערי תשובה פ"ב אות ו'): 'קדרך השלישי, כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים, יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסקיט ולבבו יבין ושב, ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיות עושה ככל אשר יורהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה, ולהזהר כאשר יזהירוהו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשרהו כי צדק נפשו בשעה קלה.'

הנה רבנו יונה הולך ומתאר בדבריו כמה מעלות זו למעלה מזו: 'ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול' ואח"כ 'עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר' ולבסוף: 'קנה לנפשו זכות ושכר על כל העצות והמוסרים ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה', וכל אלו אמורים על איש אשר עדיין לא עשה מאומה, לא למד ולא שנה ולא קיים דבר, וכל מעלתו היא רק במה שקיבל על עצמו. ובה לבד כבר יצא מאפלה לאור גדול, וכבר נהפך לאיש אחר, ולא זו בלבד אלא שיש לו כבר שכר כל המצות כאילו עשאן.

נמצאנו למדים כמה רב כוחה של הקבלה, קבלה שאדם מקבל על עצמו באמת ובתמים בכל לבו ונפשו, מסוגלת היא לבדה, לשנות את מצבו מן הקצה אל הקצה.

ובהמשך ענין זה הביא את דברי חז"ל (מכילתא דר"י בא - מסכתא דפסחא פ"ב): 'וילכו ויעשו בני ישראל, וכי מיד עשו והלא לא עשו עד ארבעה עשר לחדש. אלא כיון שקבלו עליהם לעשות, מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו מיד'. ועל פי יסוד זה מבאר הוא גם את דברי חז"ל באבות דרבי נתן (פכ"ב), 'הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין מחכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת שנאמר (שמות כד ז) נעשה ונשמע':

טהרת הלב כטהרת הגוף - בלי שום שיור

הקבלה צריכה להיות קבלה שלימה, וההתמסרות אליה צריכה להיות מוחלטת, ודומה היא לטובל במקוה אשר אם רק לא הכניס שערה אחת במקוה לא עלתה לו טבילה. את ההשוואה בין שני העניינים הללו למדנו מדברי הרמב"ם בסוף ספר טהרה (מקוואות יא ב'): 'כשם שהמכוון לבו לטהר כיון שטבל טהר ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוון לבו לטהר; נפשו מטומאת הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו בימי הדעת - טהר'. ולדבריו צריכים אנו לומר כפי שהקדמנו, שכשם שטבילת הגוף צריכה להיות בלי שיור, כמו"כ טבילת הדעת צריכה להיות שלימה בלא שיור. כי זולת זאת אין ההסכמה אמת ואיך תטהר הדעת.

הארת דרך

כפי גודל ההכנה, כך הופכים אנו את עצמנו לכלי קבול לעליה רוחנית. בלי הכנה יכול אדם להתפלל שנים רבות, לקיים מצוות שנים רבות - והוא נשאר באותו מקום!

הקבלה - מצוה בפני עצמה

בעניין הקבלה, כתב הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל (דעת תורה שמות ע"ב נח): 'ולכשנמצא נראה ברור כי הנדר כשהוא לעצמו, הוא המצוה אף גם בפני' כי מצוה היא על האדם לקבל עליו בנדר לעשות הדבר מצוה שיש במחשבתו לעשות. וכן אמרו חז"ל בפירוש בענין תענית (תענית ב): אמר שמואל כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לאו שמה תענית. וכן אמרו (בראשית רבה ע א) על הפסוק (בראשית כח ט) וידר יעקב נדר לאמור - לאמור לדורות כדי שיהיו נודרין בעת צרתן. מכל אלה נראה, כי נדר וקבלה הם ענין לעצמן, מלבד קיום המעשים העתידיים להולד מהם. הרי שאף עשיר המחלק צדקה ביד נדיבה, לא יועיל לו בשעת צרה זולתי אם יקבל ע"ע זאת בנדר. למדנו מכאן כמה גדול הוא כוחה של הקבלה האמיתית אשר מכוחה הקב"ה פודה את האדם מצרתו.

לא דורשים מאתנו הרבה - רק זאת - שלא ניפול לתוך התפילה, לתוך המצוה, לתוך השבת, לתוך לימוד המוסר. אילו היינו מקדישים דקות ספורות למחשבה הראשונית: 'מה אני עומד לעשות ולפני מי אני עומד לעשות', היינו הופכים עצמנו לכלי, וכשיש כלי מוכשחים אנו "פתחו לי פתח וכו' כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים, שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בהן" (פסח"ה, ג, ט) - הכנה כחודה של מחט וסייעתא דשמיא בלי גבול!